

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Alena Val'ová

Využitie informačno-komunikačných technológií vo vyučovanom predmete dejepis – ISCED 2

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Alena Vaľová

Kontakt na autora: Základná škola Júlie Bilčíkovej Budkovce 355, 072 15

Názov OPS/OSO: Využitie IKT vo vyučovacom predmete dejepis – ISCED 2

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XIV. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Juraj Kredátus, PhD.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Informačno-komunikačné technológie, motivácia, aplikácia, kompetencie

Anotácia

Práca predkladá skúsenosti s využívaním informačno-komunikačných technológií vo vyučovaní dejepisu na druhom stupni základných škôl – ISCED 2. Zaoberá sa možnosťami využitia IKT v rôznych fázach vyučovacej hodiny, spôsobmi využitia IKT ako aktivizujúcej a motivujúcej zložky vyučovacieho procesu pre žiakov s rôznorodými výchovno- vzdelávacími potrebami. Pre inšpiráciu, na konkrétnych príkladoch vlastných materiálov, námetov úloh a zadaní pre žiakov poskytuje osvedčenú pedagogickú skúsenosť s využitím a orientáciou v internetových portáloch.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Využitie elearningu vo vyučovaní	1072/2013-K
Vzdelávanie v múzeu – medzipredmetový prístup pri osvojovaní znalostí a spôsobilostí žiakov	337/2010 – KV
Dejepis v školskom vzdelávacom programe – Isced2	150/2010 – KV
Využívanie informačno-komunikačných technológií vo vyučovaní	52/2010 - KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	7
1.1 Teoretické východiská v dejepise – ISCED 2	7
1.2 IKT vo vyučovacom predmete dejepis	7
2 APLIKÁCIA IKT V PREDMETE DEJEPIS	9
2.1 Možnosti využitia IKT v prostredí základnej školy	9
2.2 Príklady využitia IKT v učive 5.ročníka	13
2.3 Príklady využitia IKT v učive 6. ročníka	22
ZÁVER	27
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	28

ÚVOD

Táto práca poskytuje námety na prácu s informačno-komunikačnými technológiami, možnosťami ich využitia s cieľom zvýšiť motiváciu, záujem a aktivitu žiakov počas hodín vyučovania dejepisu a rozvíjať kompetencie žiakov v oblasti IKT.

Moja osvedčená pedagogická skúsenosť má dve kapitoly, pričom prvá je venovaná teoretickým východiskám výučby dejepisu a informačno-komunikačným technológiám (IKT). Druhá kapitola je venovaná mojim skúsenostiam s IKT vo vyučovaní dejepisu, pričom sa u žiakov rozvíjajú základné kľúčové kompetencie.

Hlavným cieľom mojej práce je poskytnúť námety, inšpirovať vyučujúcich dejepisu prakticky využívať IKT vo svojej práci so žiakmi. Cieľovou skupinou, ktorej je moja práca určená, sú pedagógovia kategórie učiteľ, podkategórie učiteľ pre nižšie stredné vzdelávanie, aprobácie dejepis. Cieľom prvej kapitoly je vytvorenie teoretického rámca práce. V druhej kapitole približujem aplikáciu IKT v predmete dejepis, možnosti využitia IKT v prostredí základnej školy. Kapitola má aplikačný charakter, poskytuje možnosti využitia rôznych web stránok, konkrétne príklady využitia informačno-komunikačných technológií, ktoré ma inšpirovali k tvorbe rôznych zadaní a úloh pre žiakov 5. a 6. ročníka základnej školy.

Čiastkovým cieľom práce je aplikovať získané postupy, zručnosti, poznatky, využiť ich a využívať medzipredmetové vzťahy pri práci s IKT, podporovať IKT zručnosti ich používaním pri tvorbe projektov, zlepšovať výslednú prezentáciu projektov žiakov.

Ďalším cieľom je kultivovať vizuálnu, formálnu stránku prác žiakov, estetické cítenie, tvorivo ich zapájať do jednotlivých úloh, chápať význam historických súvislostí v nadväznosti na súčasnosť, aktivitami vzbudzovať záujem o históriu, porovnávať udalosti, ich príčiny a dôsledky, učiť sa následnosti krokov a komplexnosti pri tvorbe PowerPointových prezentácií, projektov, kriticky ich vyhodnocovať, hodnotiť a sebahodnotiť.

Informačno-komunikačné technológie sa vyvíjajú neuveriteľne rýchlo. Sú neodmysliteľnou súčasťou všetkých oblastí spoločenského života, pretože ponúkajú rýchlu komunikáciu a flexibilnú prácu s informáciami. Otvárajú priestor pre kultivovanie individuálnych a spoločenských spôsobilostí (kompetencií), pomáhajú vidieť veci a javy vo vzájomných súvislostiach, ponúkajú argumenty, inšpirujú k tvorivému riešeniu otázok dôležitých pre vzdelanostnú spoločnosť. Rozvíjajú myšlienkové operácie, praktické zručnosti a vedomie vlastnej identity žiaka. Taktiež aplikujú vedomosti o používaní IKT v spoločenskom živote, informáciách o svojej minulosti, ktoré môžu žiaci využiť pri hľadaní svojich koreňov – rodokmeňov, pri využití regionálnych informácií v miestnom Gazdovskom dome, Pamätnej izbe, prípadne pri práci v Občianskom združení Gazda Budkovce, ktorý má svoju sekciu a kvalitný plán práce na celý rok.

Myslím si, že okrem vzťahu k histórii sme posilnili vzťah k starším ľuďom, ktorí toho tak veľa vedia o histórii, budovách, ľuďoch a minulosti obce. Spolupracovali sme pri tvorbe Butkovskich pripovídek, ktoré spracovalo školské divadlo ako divadelné predstavenie a predstavilo na Festivale nárečových divadiel Mihaľovski deski v okresnom meste Michalovce.

Viacerí žiaci si nevedeli predstaviť používanie mobilných telefónov, tabletov, vizualizérov, interaktívnych tabúl a hlasovacích zariadení v dejepise. Na začiatku našej práce považovali dejepis za „zbytočnosť“, ale keď sa postupne presvedčili, že dejepis sa dá učiť aj zábavným spôsobom, ich vzťah k predmetu sa zmenil a som presvedčená, že aj ich občianska a spoločenská pripravenosť sa posilnila. Používaním komunikačných technológií si žiaci uvedomili, že dejepis nie je vedou iba o minulosti, ale zisťujú, že sa stáva originálnou súčasťou života. V tejto súvislosti musím podotknúť, že medzipredmetové vzťahy nám veľmi pomáhajú v chápaní dejepisu ako neoddeliteľnej súčasti nášho života. Ak pri využívaní IKT niektorí žiaci nemajú dostatočné praktické zručnosti s prácou s niektorými programami, je dôležité odstupňovať nároky a podmienky pri zadávaní úloh, aktivít, tvorbe prezentácií, prípadne celých projektov.

2 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Teoretické východiská objasňujú ciele, funkciu, prostriedky vyučovacieho predmetu dejepis a dôvody využitia informačno-komunikačných technológií vo vyučovaní dejepisu.

2.1 Teoretické východiská v dejepise – ISCED 2

Obsah školského vzdelávania tvorí kultúrne dedičstvo – poznanie, hodnoty, normy, vzorce správania, výkony a komunity, ktoré sú vlastné určitej sociálnej skupine.

Obsahom vzdelávania sú aj najnovšie poznatky, ktoré nastoľuje súčasný vedecko-technický, hospodársky, sociálny a kultúrny rozvoj spoločnosti, napríklad informačné a komunikačné technológie, ktoré každý občan potrebuje k životu, k práci, ale aj mimo práce. Jeho súčasťou sú aj sociokultúrne obsahy osobnostného rozvoja žiaka, jeho ochrany pred negatívnymi sociálnymi javmi, ochrany zdravia, prírody atď..

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti. Dôraz kladie na dejiny 19. a 20. storočia, v ktoré odrážajú udalosti súčasných spoločenských javov i problémov. Vede žiakov k úcte k vlastnému národu, kultivovaniu ich historického vedomia, v ktorom sa prejavuje akceptovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti.

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu študijných predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí) klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa súčasné dianie dostávajú k chápaniu minulosti a vytvárajú si tak postupne vlastný názor.

Závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávať transmisívnu výučbu dejepisu a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

2.2 IKT vo vyučovacom predmete dejepis

Kvalitu vzdelávania určuje mnoho faktorov, ale rozhodujúcim a najdôležitejším faktorom je stále aktívny prístup edukátora – učiteľa. Vo vyučovacom procese môžeme IKT prostriedky používať prakticky v každej fáze vyučovacej hodiny (pri motivácii, sprístupňovaní nového učiva, precvičovaní, upevňovaní a preverovaní vedomostí...). Spôsoby, ako ich môžeme zaradiť do vyučovacieho procesu (Mázorová 2004):

- príprava a prezentácia rôznych materiálov (referáty, obrázky, schémy, nákresy...),

- tele projekty – príprava, vzájomné komunikovanie medzi účastníkmi, spracovanie a prezentácia výsledkov žiackych projektov (metodika, tabuľky, štatistika, fotodokumentácia, videozáznam...),
- realizácia pokusov pomocou experimentálnych zariadení pripojených k počítaču
- výučbové programy (CD disky, tutoriálne webové stránky a pod.),
- využitie výučbových programov priamo na hodine (napr. pri opakovaní),
- začlenenie vybraných prvkov (obrázky, animácie, schémy...) do výkladu učiteľa,
- simulácia pokusov (populačné vzťahy, kríženie...), predvádzané učiteľom,
- poskytnutie výučbových programov na samoštúdium žiakov,
- testovacie programy.

Dôvody využitia IKT v dejepise (Chmelíková 2003) :

- sú nástrojom pre prieskum a výskumnú analýzu,
- ponúkajú materiály v rôznych formách a objemoch,
- umožnia zvoliť si vlastnú stratégiu učenia sa, riadiť sa vlastným tempom,
- umožňujú rozvíjať rôzne hladiny náročnosti,
- umožňujú pracovať metódou pokusu a omylu,
- podporujú myslenie žiakov, tvorivosť a fantáziu,
- poskytujú okamžitú spätnú väzbu,
- poskytujú množstvo výrazových prostriedkov,
- ponúkajú možnosť prezentovania vlastných objavov,
- šetria čas,
- poskytujú zábavu a napomáhajú k zlepšeniu pracovnej klímy.

Informačné a komunikačné technológie výrazne zvyšujú motiváciu žiakov. Zapojením viacerých zmyslov si žiak vytvára separované a následne univerzálne modely, ktoré mu pomáhajú vo fáze získavania skúseností, pri tvorení poznatku, neskôr pri jeho vybavovaní a automatizácii. Tým naplňajú všetky fázy poznávacieho procesu.

V dejepisnom vyučovaní je potrebné žiakom (Chmelíková 2003):

- postupne objasňovať jednotlivé konkrétne fakty z vývoja ľudskej spoločnosti,
- uplatňovať najnovšie výsledky bádania historickej vedy,
- naučiť chápať zákonitosti historického vývoja,
- osvojovať si metódy získavania vedomostí o historickom vývoji ľudstva, pracovať s týmito poznatkami a využívať ich k zaujatiu spoločenského postoja,
- neustále podávať dôkazy o pravdivosti vysvetľovaných historických javov a o správnosti historických hodnotení,
- na základe poznania konkrétnych historických faktov vysvetľovať poučenie, ktoré dejiny prinášajú pre súčasnosť a pre správanie sa v budúcnosti,

IKT sú silným prostriedkom na dosiahnutie týchto cieľov. Umožňujú dostať sa k množstvu informácií a k najnovším historickým poznatkom. Podporujú výskum a hľadanie písomných alebo iných zdrojov. Prezentujú názory a pohľady na rôzne historické udalosti z odlišných pohľadov. Rozvíjajú historické chápanie, kritické myslenie a utváranie si vlastného názoru. Pomáhajú v kontrole a v prezentácii historických objavov. Sú prostriedkom mimoriadne výkonným, energeticky nenáročným a s bohatými výrazovými možnosťami.

2 APLIKÁCIA IKT V PREDMETE DEJEPIS

Uvádzam moju skúsenosť s využitím IKT vo vyučovaní dejepisu pri aplikovaní rôznych typov úloh, približujem prácu s jednotlivými portálmi pre učiteľov, rodičov a žiakov. V podkapitole 3.1 uvádzam popis môjho využívania IKT prostriedkov v prostredí základnej školy, popis rôznych typov úloh, ktoré som použila počas vyučovacích hodín najčastejšie so zámerom zaujať žiakov, vytvoriť optimálne prostredie k danej téme, upriamiť ich pozornosť a aktivitu vytvoriť podmienky pre zážitkové vyučovanie. V podkapitole 3.2 uvádzam aktivity s využitím IKT k jednotlivým tematickým celkom alebo aj k témam, ktoré som aplikovala pri vyučovaní dejepisu v 5. ročníku. V podkapitole 3.3 uvádzam príklady využitia IKT v 6. ročníku základnej školy.

2.1 Možnosti využitia IKT v prostredí základnej školy

Počas svojej praxe som sa presvedčila, že vyučovať klasickým spôsobom nestačí. IKT prostriedky motivujú žiaka k štúdiu, triedeniu a usporadúvaniu informácií, k výberu a spracovaniu potrebných údajov, t.j. učia ho pracovať s informáciami, ktoré ďalej využíva nielen v ústnej komunikácii, ale aj v komunikácii vizuálnej a grafickej. Poskytujú žiakovi priestor pre rozvoj myslenia. Počítač, alebo notebook sú dôležitou súčasťou mojej prípravy. Umožňujú mi pripravovať sa na vyučovanie aj doma a celú prípravu pomocou prenosných zariadení (USB kľúč, disk, CD, DVD) preniesť do počítača alebo notebooku v učebni. Zameriavam sa na webové stránky, ktorých databázu tvoria práce učiteľov, osvedčili sa mi www.zborovna.sk, www.dejepishrou.sk, www.učivaoskole.sk, www.datakabinet.sk, Asc agenda, ktoré poskytujú PowerPointové prezentácie učiteľov, žiakov, pracovné listy, námety na aktivity, tematické výchovno-vzdelávacie plány, hot-pot testy, referáty, zhrnutie učebného textu s kontrolnými otázkami, atď..

Často využívam prezentácie v PowerPointe a pracovné listy, alebo len jednotlivé úlohy, ktoré sú obohatením a obmenou počas vyučovacích hodín, čím stimulujú záujem žiakov, usmerňujú ich pozornosť, motiváciu a aktivitu. Každá činnosť, ktorá žiaka aktivizuje, zapája do vyučovacieho procesu, je tou najvhodnejšou metódou nadobúdania nových skúseností. Vytvorenie optimálneho prostredia vo vyučovacom procese, v ktorom žiak neostáva len pasívnym príjemcom nových poznatkov, ale mu umožňuje aktívne sa zapojiť, je spojené s pozitívnymi pocitmi a posilnením sebadôvery.

Len učebnica a zošit nie sú pre žiaka zaujímavé, preto na hodinách využívam často rôzne doplnovačky, tajničky, ktoré vyplňajú žiaci samostatne na vytlačenej papieri a súčasne dopĺňame text na interaktívnej tabuli s využitím editorov Microsoft Office Excel, Microsoft Office Word, Microsoft Office PowerPoint 2003 – 2007.

Tento typ úloh mám pripravený aj pre žiakov s menej náročnými požiadavkami, kde pri každej indícii cieľové slovo vyhľadávajú žiaci na konkrétnej strane učebnice, na ktorej je zvýraznené v texte, alebo ho priamo vyhľadávajú v slovníčku nových pojmov – samozrejme s uvedením konkrétnej strany. Takýmto spôsobom motivujem aj slabších žiakov a individuálne začlenených žiakov.

1											mocný a významný národ v susedstve Rimanov s. 40
2											zbor starších vážených občanov, ktorí riadili štát s. 43
3											polostrov v tvare čižmy s. 40
4											1. rímsky cisár – vznešený s.45
5											slobodní občania bez politického vplyvu s.43
6											obdobie neskorého gréckeho staroveku s. 38
7											rímski plnoprávni a majetní občania s.43
8											vládca s neobmedzenou mocou s. 44
9											myšlienka s. 38

Obrázok 1 Tajnička Rímska republika

Prameň: vlastný archív

Obmenou sú úlohy, ktoré vyžadujú aj zručnosti v komunikácii a čitateľskej gramotnosti. V PowerPointe som vytvorila textové polia s pojмами, s ktorými sa oboznámili na predchádzajúcej hodine, našťudovali si ich doma a mali ich logicky pospájať do súvislej vety.

Utvor vety s použitím slov

- vysťahovalectvo
- výroba ocele, baníctvo, lesníctvo
- oblasti postihnuté chudobou
- Slovenská liga
- podpora Slovákov
- Furdek, Rovnianek, Mamataj, Gessay

Obrázok 2 Vysťahovalectvo na prelome 19. a 20.stor.

Prameň: archív autorky

Usporiadaj slová do vety:

- Československá jednota
- spoluprácu
- podporovali
- Čechov
- chceli
- Slovákov
- spolky
- zjednotiť
- ktoré sa
- do spoločného štátu
- hlasisti

Obrázok 3 Československá spolupráca na prelome 19. a 20.stor.

Prameň: archív autorky

Úlohy žiaci vyriešili ako súčasť frontálneho opakovania. Následne som im úlohu poslala na www.bezkriedy.sk, aby riešenie urobili aj prostredníctvom počítača a spätne mi ho zaslali. Môžem potvrdiť, že viacerí žiaci si osvojili názvy spolkov, ktoré podporovali česko - slovenskú spoluprácu, čím splnili cieľ hodiny.

Pomocou vizualizérov sme riešili jednoduché typy úloh, v ktorých žiaci odklikávali jednu – správnu možnosť ako odpoveď z viacerých možností, prípadne len za tvrdeniami, ktoré sú zobrazené, majú na výber možnosť áno – nie, podľa toho, či je tvrdenie pravdivé alebo nie. Bolo to pre nich niečo nové, zaujímavé, radi sa takto zapojili do riešenia úloh. Nevýhodou bolo časové obmedzenie vyučovacej hodiny.

Ďalším typom úloh bolo vytvorenie grafu, diagramu podľa tabuľky – príklad k téme Slovenské vyst'ahovalectvo, učebnica dejepisu pre 8. ročník.

Úloha: Zorad' župy na území Slovenska podľa počtu vyst'ahovaných vzostupne, utvor tabuľku. Vytvor stĺpcový graf, do ktorého zaradíš župy s počtom vyst'ahovaných nad 10 000. (na osi x znázorni župy, na osi y počty vyst'ahovaných).

Tabuľka 1: Počet vyst'ahovaných obyvateľ'ov z územia Slovenska na prelome 19.a 20. storočia

Župa	Počet vyst'ahovalcov	Slováci (%)
Abovsko-Turnianska	44 258	27,3
Oravská	14 641	98,3
Tekovská	3 341	75,3
Gemerská	30 958	56,7
Hontianska	4 070	79
Liptovská	12 251	97,2
Novohradská	7 071	47
Nitrianska	33 031	93,4
Bratislavská	12 044	83,7
Šarišská	50 390	82,5
Spišská	46 007	75,8
Trenčianska	23 560	97,4
Turčianska	9 596	93,1
Užská	45 657	40,6
Zemplínska	82 584	63,5
Zvolenská	9 139	96,3

Prameň: archív autorky, internet

Úloha bola náročnejšia, žiaci samostatnou prácou dokázali rýchlo zareagovať na prvú časť zadania, zoradili regióny a dokázali aj vytvoriť graf, čo však urobili už počas domácej prípravy. Niektorí však mali problém pri tvorení grafu a prácu neurobili na počítači, ale ručne. Následne sme si zopakovali príčiny vyst'ahovalectva a žiaci konštatovali, že práve z nášho regiónu zo Zemplínskej župy sa vyst'ahovalo najviac obyvateľ'ov. V domácej príprave riešili problémovú úlohu, pri ktorej zisťovali, či niekto z ich rodinných predkov nepatrí tiež k vyst'ahovalcom z tohto obdobia a či sú ešte

s niekým v zahraničí v kontakte, prípadne nemajú ich fotografie. Zistili sme, že v obci Dúbravka sú ešte „amerikánske“ domy, ktoré si žiaci nafotili. Postavili ich práve tí, ktorí mali príbuzných v USA a posielali im peniaze. V obci Budkovce sa nachádza „prvý dom na kľúč“, postavený spôsobom, kedy gazdina ostala doma, gazda, ktorý bol v Amerike, poslal peniaze a firma postavila dom na kľúč. V obci Slavkovce dodnes má jedna rodina doplňujúcu prezývku k priezvisku „Džanovci“, pretože sa jeden z predkov vystaňoval tiež za prácou a keďže sa volal Ján, po anglicky John, začali ich rodinu volať Džanovci, čo im zostalo podnes.

Žiaci si uvedomili nadväznosť faktov a súvislostí s minulosťou a boli hrdí na to, že sa aj v ich blízkosti nachádza niekoľko dôkazov o udalostiach, ktoré sa stali „veľmi dávno“, vyskúšali si skúmateľské postoje, aktívne pracovali na úlohe. Vzdialená téma vystaňovalectva v časoch krízy na území Slovenska sa im pri hodnotiacich rozhovoroch zdala blízkou, rýchlejšie si dokázali vybaviť fakty, príčiny aj dôsledky, vymenovať regióny s najvyšším počtom vystaňovalcov, čo bolo cieľom hodiny. Dokázali to aj pri písomných prácach, čo bol problém v predchádzajúcich rokoch a paralelných triedach, v ktorých som využila metódu práce s učebnicou. Spomínali si – nepamätáš, veď sme u nás fotili domy, zisťovali zaujímavé priezviská a prezývky na obecnom úrade, pri rozhovoroch so starými rodičmi... Skúmali a vyhľadávali pre nich doteraz nepodstatné veci a získali informácie, ktoré naozaj prispeli k zvýšeniu záujmu o históriu, boli prekvapení ako bezprostredne sa ich dotýka.

Obrázok 4 Amerikánsky dom, Dúbravka

Prameň: archív autorky

Na komunikáciu so žiakmi využívam program Asc agenda s pripomienkou na domácu úlohu, prípadne s pripomienkami na prípravu na písomnú prácu. Taktiež na komunikáciu s rodičmi, kde ich informujem prostredníctvom internetovej žiackej knižky o známkach žiakov. Najčastejšie však na vyhľadávanie, komunikáciu, prácu na úlohách, projektoch, zasielanie učebných materiálov využívam www.zborovna.sk. Žiaci si majú možnosť prostredníctvom hesla vyhľadať na nástenke cez www.bezkriedy.sk podľa triedy zaslaný oznam, učebný materiál, úlohy, prezentácie, projekty, žiacke práce, majú k dispozícii digitálne učebnice z predmetov anglický jazyk, biológia, dejepis, fyzika, geografia, chémia, informatika, matematika, slovenský jazyk a literatúra podľa jednotlivých ročníkov. Samozrejme žiakov musí podľa triedy zaregistrovať triedny učiteľ. Práce žiaci zasielali spätne po vypracovaní, aj akýkoľvek iný materiál. Zaslание sa mi zobrazí na lište ako pošta. Pri zadávaní úloh zasielam úlohu všetkým žiakom triedy. Mám prehľad, koľkí žiaci do určeného termínu pracovali na zadanej úlohe, správnosť

som hodnotila známku, podľa toho, či to bola úloha náročná alebo menej náročná - vtedy žiaci potrebovali k známke päť dobrých, plusových bodov. Tie mohli získať pri riešení rôznych úloh počas vyučovacej hodiny, za aktivitu, za vyhľadávanie aktuálnych noviniek týkajúcich sa histórie.

2.2 Príklady využitia IKT v učive 5. ročníka

Pri tematickom celku Od blízkeho k vzdialenému som využila metódy motivačného rozhovoru, samostatnej práce s počítačom, s učebnicou. Žiaci navrhovali vlastný kalendár, určovali začiatok svojho osobného letopočtu, zisťovali, či v porovnaní s minulosťou existuje aj v súčasnosti iný kalendár, letopočet. Pri téme sviatočné dni žiaci pracovali vo dvojiciach a vyhľadávali ako slávili sviatky starí Kelti, <https://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/keltske-sviatky.pdf>, Slovakia http://vedy.sk/sk/slovanske_sviatky_a_obrady.php, aké sviatky sa slávia v okolitých krajinách, <http://www.sviatky.eu/sviatky-podla-mesiacov/>.

Žiakov zaujalo, koľko rôznych sviatkov slávili naši predkovia, porovnávali ich so súčasnými najväčšími sviatkami roka, rozoznávali, ktoré sviatky boli späté s dôležitými prírodnými zmenami v minulosti a dnes. Uvedomili si, že sviatky nie sú len výmyslom súčasnej doby a komerčným obchodom, ale vychádzajú zo zachovávania tradícií našich predkov, rešpektovania prírodných zákonitostí a sú dôležitou súčasťou histórie, ktorá vlastne ich dodržiavaním dotvára kontinuitu vývoja spoločnosti, čím splnili cieľ hodiny.

Pri tvorení osobného kalendára si zisťovali a zapisovali sviatočné dni svojej rodiny: dátumy narodení, svadieb, krstín, ukončenia školy, skúmali históriu svojej rodiny, dokresľovali a dotvárali ako historickú listinu. Veľmi radi svoje práce prezentovali pred triedou, uvedomovali si, že každý človek sa stáva dôležitou súčasťou dejín práve v rámci svojej rodiny, že zachovávanie tradícií ich spája s predkami, ktorí ich slávili dávno pred súčasníkmi a že toto dlhodobé dodržiavanie má svoj význam a určite si zaslúži, aby sme v ňom pokračovali. Neskôr som ich zápisy využila aj k téme Písomné historické pramene – rýchlo si spomenuli a vydedukovali, že vlastne tvorili písomný historický prameň o svojej rodine, čo bolo pre mňa skvelou spätnou väzbou.

Pri poznávaní historických prameňov na vychádzke žiaci riešili v skupinách problémové úlohy: ktoré sú najstaršie budovy obce, k akým udalostiam vznikli pamätníky obce. Zistili, že jeden z pamätníkov patrí obetiam druhej svetovej vojny, dokonca, že dodnes žijú v obci ľudia s rovnakými priezviskami; pri druhom pamätníku obetiam Roľníckeho povstania z roku 1831 už nedokázali reagovať tak spontánne, nevedeli, opísať danú udalosť. Vyhľadali si teda informácie na internete, zisťovali, kto bol zemepánom v obci Budkovce v tom čase v obecnej kronike a v monografii, ktorá bola pred dvoma rokmi o obci Budkovce vydaná. V rámci svojich doterajších schopností a poznatkov sa rýchlo naučili, čo je zaujímavé a dôležité pri porovnávaní pamiatok priamo v teréne, skôr si dokázali spomenúť pri opakovaní učiva a určovaní druhu pamiatok na teoretické poznatky. Páčilo sa im, že môžu vyhľadávať informácie, boli prekvapení a hrdí, že aj o histórii ich obce existuje kniha.

Pri poznávaní písomných historických prameňov pri práci vo dvojiciach skúmali obsah najstarších písomných prameňov na území Slovenska Zoborských listín z <http://www.sho.sk/clanok/1411/zoborske-listiny-historicky-klenot-nasho->

pisomnictva. Vyhľadali text, plnili jednotlivé úlohy: skúmali, čo zaznamenal autor, prečo je tento dokument vzácnou písomnou pamiatkou, zistili meno najstaršieho richtára na území Nitry, ďalšie mená, ktoré sa vtedy používali porovnávali s menami používanými v súčasnosti. Hľadali meno toho, kto bol pravdepodobne autorom listín, aké názvy obcí autor zaznamenal a skúšali vydedukovať, prečo vlastne vznikol tento písomný prameň, aký je jeho význam. Pred prácou s týmto prameňom si žiaci nedokázali predstaviť, čo by okrem listov a kníh mohlo byť písomným historickým prameňom. Viacerí žiaci si dokázali spätne spomenúť na význam písomných prameňov, slovné zhodnotiť, čo bolo predmetom písomností v minulosti, čo dokáže historik z takého dokumentu zistiť, čo bolo aj cieľom hodiny.

Ďalším písomným prameňom bola ukážka obrázkového písma z Mezopotámie, ktorý zaznamenáva výrobu rôznych výrobkov z múky. Žiaci sa snažili prečítať, aký výrobok je na hlinenej doštičke. Samostatne hľadali recepty na internete a sami skúšali prekresliť postup pri výrobe obilnej kaše, chleba - aké by to bolo „písať“ obrázkovým písmom. Zistili, že je to oveľa ťažšie, nevedeli aké značky použiť. Snažili sa nájsť spoločné znaky pre zakreslenie obilia, múky, vody. S využitím vlastných skúseností a zručností som sa snažila rozvíjať ich komunikačné schopnosti. Cieľom bolo uvedomiť si a uviesť význam písma pre spoločnosť v dejinnom kontexte a zvlášť hláskového písma, čo žiaci splnili.

Žiaci porovnávali prácu archeológov a hru s Dinoparkom – mnohí navštívili Dinopark v Košiciach a hrali sa tam na archeológov – odkrývali pozostatky dinosaurov metličkami v pieskovisku.

Požiadala som pani riaditeľku, aby som mohla nahliadnuť do školského archívu a poskytla žiakom na skúmanie na staré písomnosti, z ktorých ich najviac zaujali staré vysvedčenia. Porovnávali vyučovacie predmety, ktoré sa vyučovali a súčasné. Vyberali predmety, ktoré by sa v minulosti nemohli vyučovať. V kronike školy vyhľadali mená bývalých riaditeľov školy.

Navštívila som so žiakmi aj obecný úrad, kde si žiaci pozreli ako vyzerá matričná kniha, čo sa do nej zaznamenáva, dostali za úlohu zistiť, koľko detí sa narodilo v našej obci v tom roku ako oni, koľko ľudí v danom roku zomrelo. Debatovali s matrikárkou, vypytovali sa jej na zaujímavosti o budovách. Zistili napríklad, že v budove dnešnej pošty bol dom Židov a v obci bolo asi 20 židovských rodín, dokonca v tejto budove mali aj synagógu – teda chrám alebo modlitebňu. Žiaci sa znovu presvedčili o dôležitosti písomných prameňov a zhodli sa, že sú naozaj najdôležitejším prameňom k poznávaniu minulosti. Hrou na historika- detektíva sa pre nich hodiny dejepisu stali zaujímavejšími, vopred sa vypytovali, čo budeme na budúcu hodinu skúmať, čo máme zisťovať. Cieľom bolo poskytnúť žiakom príklady využitia písomných historických prameňov, aby ich dokázali charakterizovať a pochopiť a uviesť, že dejiny sa netýkajú len významných miest, panovníkov a vojen, ale predovšetkým obyčajných ľudí, čo sa aj podarilo.

Pri skúmaní obrazových historických prameňov žiaci samostatnou prácou tvorili projekt PowerPointovú prezentáciu o svojich predkoch, prípadne o svojej rodine – teda znovu tvorili obrazový historický prameň. Staré fotografie svojej rodiny, príbuzných, nafotili ich mobilmi, importovali do počítača a vytvorili prezentáciu. Obmenou bolo vytlačiť nafotené pôvodné fotografie a vytvoriť obraz svojej rodiny, pričom mali usporiadať členov podľa toho ako si ich vážia a rešpektujú, ako je ktorý člen pre nich dôležitý. Vysvetľovali slovo generácia s pomocou vytvorených prác. Začali sme tvoriť triedny

album – žiaci sa nafotili digitálnym fotoaparátom, importovali do počítača. V 9. ročníku fotografie napálime na DVD disk a dostane ich každý žiak triedy a triedny učiteľ.

Pre žiakov nebolo zaujímavé len konštatovať podľa učebnice čo je obrazovým historickým prameňom. Tému som vysvetlila rýchlo a niektorí žiaci si na obrazové pramene spomínali ťažko. Po uvedených aktivitách s využitím metód samostatnej práce na projekte si práve títo žiaci dokázali pripomenúť, že sme tvorili aj obrazový historický prameň a charakterizovať ho a uviesť viac príkladov ako len obrazy a fotografie, čo bolo aj cieľom hodiny. Plnili zároveň aj výchovné ciele, rozvíjali emocionálne, sociálne a komunikačné kompetencie.

K téme Mapa a priestor na mape žiaci porovnávali historické regióny Slovenska, potom východného Slovenska. Vyhľadali, čo je Jantárová cesta na http://sk.wikipedia.org/wiki/Jant%C3%A1rov%C3%A1_cesta_%28hist%C3%B3ria%29, a jej mapu na http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9b/Rota_do_%C3%A2mbar.jpg, Hodvábná cesta na http://sk.wikipedia.org/wiki/Hodv%C3%A1bna_cesta a jej mapu na http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ed/Transasia_trade_routes_1stC_CE_gr2.png, Gotická cesta na http://sk.wikipedia.org/wiki/Gotick%C3%A1_cesta, a jej mapu na <http://www.gothicroute.sk/mapa.html>. Samostatne zakreslili do mapy trasy ciest, vytvorili si tak vlastnú dejepisnú mapu. Porovnali a určili, ktorá z ciest sa týka len územia Slovenska, nášho regiónu.

Vytvorili aj mapu folklórnych oblastí Slovenska, kde sme debatovali o krojoch a architektúre jednotlivých oblastí Slovenska. Viacerí žiaci pri tejto téme nevedeli spomenúť na to, čo je predmetom dejepisných máp, poznali len mapy, ktoré používajú na hodinách geografie. Preto som zvolila takúto aktivitu na hodinách a žiaci si uvedomili, čo všetko dokáže historik spracovať pri svojom skúmaní, že každá mapa je tvorená podľa poznatkov, skúseností a možností, ktoré má v danom momente alebo období k dispozícii jej tvorca.

Pri práci na rôznych projektoch som sa snažila, aby žiaci využívali viac informačných zdrojov. Zameriavala som sa na materiály dostupné zo školskej knižnice, ktoré použili pri vyhľadávaní pojmov, obrázkov s aplikáciou na územie Slovenska, aj internetové zdroje, virtuálna prehliadka múzea <http://www.slovakia3d.sk/details.aspx?oid=145&pid=1022&viewtype=list&view=iv>, a ďalšie. V 5. ročníku k tematickému celku Človek v premenách priestoru a času žiaci vypracovali projekty „Kde sme bývali v minulosti a kde bývame dnes“.

Obrázok 2 Obydlia minulosti – žiacke práce

Prameň: archív autorky

Pri téme Kto ochraňuje historické pamiatky úlohou žiakov bolo vytvoriť sprievodcu obecným Gazdovským domom, v ktorom sú zhromaždené rôzne pamiatky minulosti obce Budkovce. Pri prehliadke si všímali rôzne nástroje, pomôcky, oblečenie, nafotili si ich, importovali do počítača. Úlohou bolo roztriediť ich buď podľa delenia historických prameňov alebo podľa činností, na ktoré sa používali, napr. práce v dome, na poli, oblečenie, kroje, pričom ich doplnili ich názvami v zemplínskom nárečí, ktoré zase zisťovali doma od svojich starých rodičov a rodičov. To žiakov tak zaujalo, že ma napadlo, aby sme vytvorili, natočili digitálnou kamerou v spolupráci so školskou televíziou reláciu na spôsob „Aj múdry schybí“, v ktorej žiaci použili slová v zemplínskom nárečí a pýtali sa žiakov v ostatných triedach, čo tieto slová znamenajú. Žiaci sa čudovali aké rôzne slová má naše nárečie, zabávali sa na vysvetleniach týchto slov pri odpovediach žiakov v susedných triedach. Materiál som s pomocou žiakov, členov školskej televízie upravila a použil sa vo vysielaní školskej televízie počas prestávok na chodbách našej školy, kde sú umiestnené televízory. Keďže naša škola je pomenovaná po J. Bilčíkovej – autorke slovníka Ako rozprávame u Butkovci, tak sme si predstavili aj túto útlu knižku.

Navštívila som so žiakmi aj Pamätnú izbu obce Budkovce, kde na základe fotografií a kroniky obce spoznávali významné osobnosti, zisťovali, čo dosiahli. Roztriedili si ich podľa oblastí, v ktorých osobnosti pôsobili a spolu s nafotenými fotografiami si pripravili materiál, ktorý použili na nástenku v triede.

Pravidelne každoročne realizujem návštevu Zemplínskeho múze v Michalovciach so žiakmi, ktorí počas prehliadky mali vyhľadať a zapísať si názvy artefaktov, ktoré sa našli v blízkosti ich obce, a z ktorého dejinného obdobia pochádzajú. V škole potom vyhľadávali v knižných materiáloch kultúry, ku ktorým pamiatky v múzeu patrili. Pokúsili sa tiež vymodelovať podobné nádoby, výrobky, aké sa používali v praveku.

Cieľom spomínaných aktivít bolo priblížiť žiakom prácu historikov a predstaviť ich prácu ako zaujímavé skúmanie a objavovanie, vyskúšať ich postupy v súčasnom skúmaní materiálov aj preto, lebo často ako odpoveď na otázku, ako pracuje historik znela odpoveď: číta knihy a vykopáva staré veci a dnes už asi nič. Po spomínaných aktivitách žiaci dokázali charakterizovať prácu historika, popísať, čo všetko môže byť predmetom skúmania histórie, vedeli si lepšie predstaviť, v ktorých povolaniach môžu svoje postupy pri skúmaní využiť. Boli hrdí na svoju prácu s IKT pomôckami, radi sa zapájali a súťažili, kto vytvorí krajšiu fotografiu, kto si zistí záhadnejšie znejúce slovo v nárečí a tešili sa, ako si ho budú spolužiaci vysvetľovať.

Veľa aktivít som so žiakmi realizovala k témam Práca – trest alebo radosť, Detská práca. Hlavným cieľom vyučovacej hodiny bolo, aby žiaci dokázali vysvetliť význam práce a jej vývoj v dejinnom kontexte. Niektorí žiaci si nedokázali zapamätať postupnosť vzniku jednotlivých zamestnaní. Preto som využila interaktívnu tabuľu a dataprojektor, počítač s pripojením na internet. Ako motiváciu žiaci riešili tajničku vytvorenú ako súčasť prezentácie v PowerPointe, ktorej správne riešenia dopisovali na interaktívnu tabuľu, pričom riešenie tajničky bolo slovo *práca*. Potom som ich rozdelila do skupín a metódou brainstormingu každá skupina napísala, čo znamená slovo práca. Opakovali sa: keď niekto niečo robí, keď mama a otec chodí do práce, uvádzali povolania a zamestnania: lekár, učiteľ, šofér, atď.. Pomocou napovedajúcich otázok žiaci zistili, že práca je vlastne každá užitočná činnosť a rozdelili ako sa postupne vyvíjali druhy práce podľa dejinných

období. Zistili, že postupne vznikalo čoraz viac druhov rôznych činností, ktorým sa ľudia venovali, ale dodnes je pre človeka najdôležitejšie zabezpečovanie potravín.

Následne si žiaci pomocou počítačov s pripojením na internet vyhľadávali zamestnania, ktoré ponúkajú nezamestnaným rôzne firmy, zisťovali, kto ponúka voľné pracovné miesta na <http://www.profesia.sk/praca/>, <http://www.naseprveplaty.sk/index.php?section=7>, http://www.upsvar.sk/buxus/docs//VPM/120422/VPM_UPSVR_Michalovce.pdf?v=1347945742, kam sa obrátiť v prípade straty zamestnania v našom okolí. Vytipovali, čím by sa chceli stať v budúcnosti, zisťovali, ktorá práca je najlepšie platená. Dopĺňali príslovia o práci, súťažili, kto nájde viac piesní, v ktorých sa spomína nejaká práca, povolanie, alebo ktorá skupina nájde viac filmov, rozprávok, v ktorých názve sa nachádza nejaké remeslo, povolanie. Porovnávali zamestnania minulosti a súčasnosti, hľadali odlišnosti.

Vznik a oddelenie remesiel som vysvetľovala v spojení s tvorením vlastných erbov. Vysvetlila som, čo je erb, kto mohol erb vlastníť – panovnícky rod, šľachtici, ako vznikali erby miest v minulosti. Žiaci hľadali súvislosť so súčasnosťou, zistili, že erby sa dnes používajú ako znaky obcí, miest. Porovnávali sme erby, ktoré žiaci našli na web stránkach jednotlivých obcí, z ktorých pochádzajú našej školy, domýšľali a hľadali súvislosti s názvom obce.

Potom vyhľadali obrázok stredovekého mesta a porovnávali centrum mesta so súčasným vzhľadom centra nášho okresného mesta Michalovce, zisťovali, čo sa zmenilo, aké budovy sa tu nachádzajú, kde bolo pôvodné centrum, čo sa tam nachádza dnes, v ktorom storočí mesto vzniklo. Zisťovali aké remeslá boli typickými remeslami mesta v minulosti. Vyhľadali, pri akej príležitosti sa konajú trhy a jarmoky v súčasnosti. Po zozbieraní informácií mi ich žiaci poslali mailom a vytvorila som z nich PowerPointovú prezentáciu o okresnom meste Michalovce.

Po spomenutých aktivitách dokázali viacerí žiaci podrobnejšie vysvetliť ako postupne vznikali zamestnania v dejinnom kontexte, vysvetliť význam práce pre človeka, vznik a oddelenie remesiel, uvedomovali si dôležitosť odovzdávania poznatkov jednotlivých generácií, čo bolo vlastne aj cieľom hodiny a odrazilo sa to aj pri opakovaní v písomnej práci.

K téme Detská práca sme si žiaci plnili aktivitu o cene práce. Napísali zoznam povinností, ktoré majú doma, určili ich cenu. Potom si písali zoznam domácich prác mamy, otca a porovnávali so svojím zoznamom, zistili, že rodičia majú oveľa viac povinností, za ktoré nedostávajú žiadne peniaze. Rozhovorom som žiakov motivovala, aby vymenovali svoje povinnosti a porovnali ich s povinnosťami detí v chudobných krajinách sveta. Samostatne ich vyhľadali na internete. Pomocou prezentácie v PowerPointe, ktorú sme si pozreli na interaktívnej tabuli, porovnali akým spôsobom deti pracovali v minulosti, ako pracujú dnes. Pri frontálnom opakovaní žiaci odpovedali na otázky: Prečo musia tieto deti pracovať? Prečo ich zamestnávajú? Musia pracovať aj deti na Slovensku? Kto sa stará o dodržiavanie práv detí u nás?

Žiaci zistili na internete, že práva detí na Slovensku chráni Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela, ktorá je súčasťou Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny SR, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Ak majú nejaký problém môžu sa obrátiť o pomoc na detského ombudsmana. Zisťovali, kto je ombudsman, čo je jeho prácou.

Pomôcť môže každý - aj my, a to prostredníctvom charitatívnych organizácií. Znovu vyhľadávali charitatívne organizácie pôsobiace na Slovensku aj v našom okolí, zistili, ktorá pôsobí najbližšie k našej škole. Cez www.nds.sk Nadácia pre deti Slovenska zistili, akým spôsobom môžu pomôcť deťom v núdzi: poskytnúť 2% z daní, zaslať sms, pravidelne prispievať zo svojho účtu... Kreslili a tvorili znak Unicef ako najväčšej organizácie na ochranu práv detí, zisťovali aké aktivity táto organizácia realizuje – adopcia na diaľku, školy pre Afriku. Porovnávali svoje záujmy so záujmami detí z chudobných krajín, rozmýšľali, po čom tieto deti túžia najviac. Cieľ hodiny charakterizovať život detí v chudobných krajinách a uviesť spôsob ako im pomôcť žiaci splnili.

V tematickom celku Človek a komunikácia sme tvorili „knihu“ k vývoju písma. Najprv sme postupovali podľa textov učebnice a zisťovaním informácií v PowerPointovej prezentácii Jazyk a písmo www.zborovna.sk, ktorú som doplnila o záverečné zhrnutie poznatkov a informáciami o postupe na miniprojekte. Žiaci mali vytvoriť v programe Microsoft Office Word návrh knihy tak, aby vysvetlili, čo je písmo, prečo vzniklo, obrázky – ukážky druhov písma usporiadali chronologicky, uviedli, kto daný druh písma vynášiel, doplnili ho mapkou oblasti, v ktorej bolo písmo vynájdené, snažili sa napísať svoje meno daným typom písma, prípadne ďalšími zaujímavosťami, napríklad, čím všetkým sa písalo... Vznikli celkom pekné práce žiakov. Alternatívou pre žiakov bolo, keď som im ukážky najstarších druhov písma dala nakopírované a ich úlohou bolo vyrobiť knihu ručne. Papier rozstrihali, nalepili na prázdne papiere, každý druh písma na čistý papier, doplnili názvom a informáciami z učebnice, prípadne vlastnými kresbami. Výsledný materiál som spojila a nechala na nástenke v triede. Žiaci sami pri frontálnom skúšaní zhodnotili, že sa vlastne všetko o vývoji písma naučili pri samostatnej práci na miniprojekte. Dokázali všetci rozoznať jednotlivé druhy písma a pomenovať ich, čo bolo cieľom hodiny a pri použití len učebnice ako zdroja u viacerých žiakov problém.

Tému Prvé knihy sme si spestrili výrobou vlastného ekologického papiera – recyklovaním starých novín a podložiek vajíčok. Návod sme našli na internete. Zhotovili sme si jednoduchú podložku so sitkom upevneným na rámčeku, na ktorú žiaci natlačili rozmixovanú hmotu zo starého papiera a vody, urovnali ju a vytlačili čo najviac vody, potom hmotu nechali odkvapkať a schnúť, kým nespevnel. Žiaci ho porovnávali s tým, ktorý používame každodenne. Zistili, že tento je hrubší a tvrdší ako bežný papier a ťažko by sme ho mohli použiť na písanie. To ich motivovalo zistiť informácie o ďalších materiáloch na písanie z minulosti na <http://www.rucnypapier.sk/index.php?op=opapieri&lang=sk>. Zisťovali, čo je papyrus, pergamen, že sa ručný papier vyrábala z handier, že sa na písanie používalo aj plátno, že dnes sa kreslí a maľuje aj na hodváb, atď.. Prekvapivé zistenia pri samostatnej práci a objavné nové informácie si žiaci rýchlo zapamätali a sami sa snažili hľadať nové zaujímavosti z histórie.

Na internete zisťovali názvy najstarších tlačených kníh vo svete na <http://www.hrc.utexas.edu/exhibitions/permanent/gutenbergbible/#top/web/pgstns/01.html>, na Slovensku na <http://vas.cas.sk/galeria/16197/po-433-rokoch-je-slovenska-kniha-stale-bestsellerom-pri-prevoze-ju-strazi-eskorta?foto=2>. Porovnávali ukážky najstarších kníh so svojimi učebnicami. Pokúsili sa prepísať text z učebnice ručne a vytvoriť k nemu ilumináciu, ozdobne napísali prvé písmeno vety a dokresľovali ornamente. Prepisovali časť textu z učebnice na počítači a uložili ho vo viacerých typoch písma. Zistili, že nie všetky typy písma majú všetky interpunkčné znamienka, či tvary

jednotlivých písmen. Porovnávali čas, za ktorý prvú a druhú úlohu zvládli. Zisťovali, aké druhy písma sa používajú dnes okrem latinky, ktoré národy ich požívajú. Pokúsili sa vytvoriť nové písmo podľa jednotlivých písmen našej abecedy. Niektorí zjednodušovali tvary písmen, iní pridávali k písmenám rôzne háčiky a ozdoby zo všetkých strán; skonštatovali, že by bolo náročné učiť sa takto písať a ešte zložitejšie takéto písmo čítať.

Pracovali s učebnicou na obrázku prvej knihy vytlačenej na území Slovenska zistili, že je to Katechizmus M. Luthera a že by dokázali prečítať len pár slov z úvodného textu ktorých význam nepoznali. Následne som ich nechala vyhľadať prvú knihu v štúrovskej slovenčine, kde text dokázali ľahko prečítať na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Almanach_Nitra_II._ro%C4%8Dn%C3%ADk.jpg. Žiaci sa radi zapájali do týchto aktivít, kde si na základe vlastnej skúsenosti uvedomili význam a výhody kníhtlače pre ľudstvo, čo bolo cieľom. Znovu to potvrdili pri hodnotiacich rozhovoroch a frontálnom skúšaní, kde si aj slabší žiaci rýchlo vybavili správne odpovede aj po dlhšom čase nielen na nasledujúcej hodine.

Pri téme Médiá bolo cieľom, aby žiaci dokázali kriticky hodnotiť rôzne informačné zdroje, a aby dokázali pochopiť aký dôležitý je význam informácií, aby si ich dokázali získať rôznym spôsobom. Mali za úlohu sledovať v televízii aspoň týždeň pravidelne reklamy a zapisovať, aký typ reklamy sa často opakuje. Sledovali reklamy, ktoré propagovali sladkosti, kávu, produkty bánk, automobily, kozmetiku, mobilných operátorov... Hodnotili, ktorá reklama sa im zdala najpríťažlivejšou - o sladkostiach, s ktorým produktom majú skúsenosť, ktorý nespĺnil ich očakávania a prečo. Zistili, že reklama má za úlohu predávať tovar a je len na našom rozhodnutí, či jej uveríme alebo nie.

Zahráli sa na zamestnancov reklamnej agentúry, pracovali v skupinách a ich cieľom bolo vymyslieť reklamný plagát k akcii: Módná prehliadka „GOLD 70s“, Besedu s kastelánom Hradu Vinné... Určila som im kritériá, ktoré musí plagát splniť: názov akcie, miesto a čas konania, program akcie, pre koho je určená, organizátor akcie, sponzori. Upozornila som ich na farebnosť, na kontrasty, možnosť využitia rôznych obrázkov a fotografií. Vytipovali si, kde by svoju prácu zverejnili - na web stránke školy, v obecných novinách, na vstupných dverách školy, na nástenke, urobili aj audio záznam pozvánky na mobile, doplnili hudbou. Žiaci pracovali v programe PowerPoint, tvorili vzhľad plagátu, radili sa najmä pri tvorení textu, vkladaní textu, úprave obrázkov, gramatickej správnosti textu. Po vytvorení plagátu ho uložili vo formáte JPEG na zverejnenie na web stránke školy. Cieľ vytvoriť informáciu o konaní akcie žiaci splnili.

Porovnávali sme tlačené médiá, noviny, časopisy, letáky, ktoré si žiaci doniesli. Pre zaujímavosť informácie v nich porovnali so správami v novinách pred 100 rokov cez www.dikda.sk digitálnu knižnicu a digitálny archív. Zisťovali, v ktorej krajine boli vydané prvé noviny na svete na <http://sk.wikipedia.org/wiki/Noviny>, kedy boli vydané prvýkrát na území Slovenska na http://sk.wikipedia.org/wiki/Slovensk%C3%A9_novin%C3%A1rstvo_v_%C4%8Dase_prv%C3%BDch_latinsk%C3%BDch,_nemeck%C3%BDch_a_ma%C4%8Farsk%C3%BDch_nov%C3%ADn, ich názov, v akých jazykoch boli vydané. Cieľ porovnať správy z minulosti so súčasnými žiaci splnili.

Pri vynálezoch na šírenie informácií je v učebnici spomenutý ako jediný, ktorý sa už nepoužíva telegraf a nahradili ho mobily. Žiaci zisťovali, ktorý vynález je spojený

s menami Jozef Murgaš, Samuel Morse. morseovou abecedou písali svoje meno, jednoduché slová. Napísali si odkazy pomocou Morseovej abecedy, ktoré si prekladali a lúštili pomocou online prekladača morzeovky <http://morzeovka.czweb.org/preklad.htm>. K téme o masmédiách vyhľadávali aj informácie o rozhlasových a televíznych staniciach, ktoré pôsobia na Slovensku, zisťovali, koľko ich máme, aké typy internetu si môžeme vybrať. Zisťovali, aké televízne stanice sledujú najčastejšie doma, aké rádio najčastejšie počúvajú, aký typ internetového pripojenia využívajú. Na internete vyhľadávali informácie o prvom rozhlasovom a televíznom vysielaní na Slovensku.

Ako domácu úlohu si pripravili krátku správu o vzniku prvých filmov, o prvom slovenskom filme, najznámejších filmových ateliéroch na svete. Úloha ich zaujala a niektorí ju doplnili o mená známych hercov a režisérov, odlišili éru nemého a čiernobieleho filmu, spomenuli najznámejšie filmové ocenenie Oscarov. Dožadovali sa, aby mohli referát spracovať formou prezentácie v PowerPointe a doplniť ho aj obrázkami z obľúbených filmov. Upozornila som ich aj na nebezpečenstvá internetu, najviac pri zverejňovaní informácií a fotografií na sociálnych sieťach, mailovej komunikácii. Jednotlivé aktivity prispeli k splneniu cieľa hodiny a žiaci jednoducho dokázali vysvetliť pojem masmédiá, ich význam, zoradiť ich chronologicky, charakterizovať prácu novinárov aj kriticky zhodnotiť napr. reklamu.

V tematickom celku Duchovný život človeka žiaci vyhľadávali mená gréckych, rímskych, slovanských bohov. Porovnávali a hľadali bohov, ktorí vládli rovnakým prírodným silám. Vysvetľovali, čo je to náboženstvo, prečo vzniklo. Tvorili tabuľku, v ktorej roztriedili jednotlivé náboženstvá judaizmus, kresťanstvo, islam podľa mena boha, posvätnej knihy, chrámu, kde sa konajú obrady, posvätného miesta, sídla najvyššieho kňaza, kňazov, symbolov náboženstva, ktoré doplnili aj kresbou podľa internetového vyhľadávača. Vyhľadali a zakreslili si do mapky krajiny, kde tieto náboženstvá vznikli. Zistili, ktoré z uvedených náboženstiev je najstaršie, ktoré je najviac zastúpené na Slovensku a v ich obci, aké kostoly sa nachádzajú taktiež v ich obci, aj v našom okresnom meste. Uvedomili si, že náboženstvá sú súčasťou života človeka. Cieľom hodiny bolo určiť spoločné znaky jednotlivých náboženstiev, vysvetliť význam náboženstva v živote človeka, pojmy polyteizmus a monoteizmus, čo sa pomocou IKT pomôcok a prezentácií podarilo v oveľa vyššej miere, čo viacerí žiaci potvrdili pri skúšaní.

K téme Keď zlyhá komunikácia sa žiaci vopred doma oboznámili s témou Prečo sa vedú vojny? na <http://mozgovna.pravda.sk/spolocnost/clanok/19379-preco-sa-vedu-vojny/>. Uviedli príčiny vojen, diskutovali o tom, či môže byť vojna spravodlivá, aké sú dôsledky vojen. Vyhľadali aké zbrane sa používali v jednotlivých historických obdobiach, aká bola bojová taktika napríklad na http://www.oskole.sk/?id_cat=8&clanok=16273, článok Keď rinčia zbrane, mlčia múzy – vojny v dejinách ľudstva. Tvorili pojmovú mapu k tejto téme - príčiny, zbrane, ktorú doplnili o dôsledky vojen.

Vyhľadávali symbol OSN na http://sk.wikipedia.org/wiki/Organiz%C3%A1cia_Spojen%C3%BDch_n%C3%A1rodov zisťovali, čo je hlavným cieľom tejto organizácie, kde sídli, odkedy je Slovensko jej členom. Vyhľadali základné ľudské práva na <http://www.vop.gov.sk/zakladne-prava-a-slobody> a určili, ktoré z nich sa porušujú počas vojenských konfliktov. Vyhľadali, v ktorých krajinách sa už počas ich života konali vojny, ktoré štáty proti sebe bojovali.

Pokúsili sa napísať list, v ktorom uviedli pravidlá, ktoré by dodržiavali všetky krajiny sveta, aby nevznikali vojny.

Na začiatku školského roka mali viacerí žiaci predstavu, že sa na hodinách dejepisu budú učiť hlavne o vojnách. Cieľom hodiny bolo, aby si žiaci uvedomili nebezpečenstvo vojen, dokázali popísať ich príčiny a dôsledky a následne vydedukovať, že sa vlastne máme poučiť z chýb predchádzajúcich generácií, a snažili sa vojnám predchádzať, čo sa aj podarilo. Mnohí – najmä chlapci sa aktívne zapájali do vyhľadávania informácií, aj keď najprv sa obávali, že si musia vopred načítať materiály doma. Hodina bola pre všetkých zaujímavá, každý chcel prezentovať svoje zistenia, aj slabší žiaci sa zapojili - najviac ich zaujali zbrane.

Učivo 5. ročníka som doplnila prácou žiakov na skupinovom projekte s témou Moja obec v Power- Pointe. Cieľom bolo naučiť žiakov vyhľadávať informácie z viacerých zdrojov, vyskúšať ich zručnosti v skúmateľských postojoch, aby dokázali prezentovať svoju obec v historických súvislostiach. Uviedla som, aké informácie potrebujú vyhľadať: o vzniku obce, o jej polohe, o prvej písomnej zmienke, o majiteľoch obce, o tradičných spôsoboch obživy, remeslách, historických pamiatkach, pomníkoch, o počte obyvateľov, o národnostiach a náboženskej príslušnosti obyvateľov, doplniť zaujímavosťami napríklad o krojoch, tradičných jedlách, významných osobnostiach, súčasnej samospráve. Určila som podmienky, ktoré musia žiaci pri tvorbe projektu splniť, ktoré budem hodnotiť:

- informácie o obci z histórie tak, ako som ich uviedla vopred,
- významné osobnosti obce,
- významné budovy obce,
- zaujímavosti – kultúrne podujatia, firmy, organizácie, ktoré tu pôsobia,
- úpravu, čitateľnosť, usporiadanie snímok prezentácie,
- termín ukončenia práce na projekte.

Upozornila som žiakov na farebnosť návrhov slidov, využitie animácií, používanie typu a farby písma tak, aby bolo čitateľné, stručnosť textu, informácie doplniť podľa daných podmienok. Mohli použiť vlastné fotografie, prípadne nahrávky piesní a podobne. Žiaci sa tešili na prezentovanie projektov a vznikli zaujímavé práce. Najviac práce mali žiaci so získaním informácií k histórii obce, kým ich tieto nemali spracované na web stránkach. Museli hľadať v kronike obce, prípadne v iných materiáloch, čo bolo náročné. Musela som ich povzbudzovať, aby sa nevzdávali, aby plnili postupne rozdelené úlohy. Pre zvýšenie motivácie mohli prezentovať svoju obec v kroji alebo jeho časti, časť odprezentovať v nárečí, doplniť prezentovanie ochutnávku obľúbeného tradičného jedla nášho regiónu, ktoré si pripravili doma pomocou rodičov, alebo obľúbeného receptu, obľúbenej piesne. Toto využili dievčatá, ktoré rady spievajú a podarilo sa aj obľúbené jedlo. Žiaci získali nielen viac informácií o svojej obci, ale si obohatili svoje zručnosti, schopnosti s vyhľadávaním materiálov a posilnili vedomie spolupatričnosti, príslušnosti k skupine, k triede, k obci, k regiónu.

V rámci tohto projektu sme vyhľadali najstarších obyvateľov obce, prípadne starších, ktorí súhlasili a urobili so žiakmi rozhovor o spôsobe života v čase ich mladosti. Žiaci vymýšľali otázky, rozhovory zaznamenávali na kameru, fotografovali. Zaujímalo ich, čo robili v čase voľna, ako sa zabávali, keď doma nemali rádio, televízor, mobil ani počítač.

Rozprávanie pamätníčky žiakov tak nadchlo, že sa podľa jej návodu zahrli tak, ako sa dievčatá hrávali počas sobotňajších podvečerov, len text riekanky doplnili hádzaním loptou namiesto malého džbánku. Do školy som pozvala na besedu bývalú pani učiteľku, ktorá porozprávala ako sa učilo na školách v minulosti, aké boli pravidlá školského poriadku. Spomínala aj na roky po skončení vojny, ako žiaci vtedy dochádzali do školy, a pod.. Žiaci jej ako poďakovanie pripravili ďakovný list za účasť na besede, ktorý s mojou pomocou vytlačili a zalaminovali.

Jednotlivé prezentácie o obciach boli veľmi pekné, niektorí si ich pripravili v Power Pointe, iní využili prezentovanie pomocou tlačенých obrázkov a textu. Žiaci po odprezentovaní všetkých projektov riešili otázky a úlohy, ktoré vychádzali z informácií v prezentáciách: popisovali erby obcí, uvádzali mená zemepánov – majiteľov obcí, významných osobností, najstaršie pamiatky, niektorí uviedli ľudové piesne, v ktorých sa spomína názov obce. Cieľ – vyhľadať informácie z viacerých zdrojov a prezentovať svoju obec aj v historických súvislostiach žiaci splnili. Na vypracovanie mali dlhší čas, snažili sa, aj keď pre niektorých to bolo náročné. Dokázali si však rozdeliť úlohy a primerane projekt zvládnuť. Sami dokázali zhodnotiť, že sa dozvedeli veľa nových informácií z histórie o svojej obci.

2.2 Príklady využitia IKT v 6. Ročníku

V učive 6. ročníka v tematickom celku Obrazy pravekej spoločnosti som so žiakmi pracovala na úlohách, ktoré súviseli s územím Slovenska a s okolím nášho regiónu. Vyhľadávali informácie z obdobia praveku, ktoré sú spojené s územím ich obce <http://www.zemplinskemuzeum.sk> v časti archeológia. Zistili, že ich obce súvisia s obdobím praveku mladšej doby kamennej a doby bronzovej, vyhľadali ukážky nálezov z určeného obdobia na <http://www.archeologiask.sk/slovenska-archeologia/chronologia-a-kultury/neolit.html>.

Vyhľadali informácie o Andrejovi Kmet'ovi ako súvisí jeho meno s archeológiou. Porovnávali obrázky jaskynných malieb, hádali aké zviera je na nich zobrazené, čo asi znamenajú. V skupinách sa potom pokúsili vytvoriť nástennú pravekú maľbu, použili kresbu uhlíkom, kreslili zvieratá, postavy, nádoby, nástroje, odtlačky rúk. Zakreslili do mapy sveta postupné osídľovanie svetadielov podľa vývojových stupňov človeka. Vyhľadali obrázok lebky neandertálcu na http://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%8Clovek_neandert%C3%A1lsky a porovnávali s obrázkom lebky človeka dnešného typu na <http://www.jendejepis.estranky.cz/clanky/pravek.html>, určovali v čom sa odlišujú.

Vytvorili tabuľku, ktorej zaznamenali odlišnosti v obdobiach praveku, určovali zmeny týkajúce sa spoločnosti, výrobkov, spôsobe obživy, objavov. Vyhľadali údaje o Ötzi, pozreli si video na <https://www.youtube.com/watch?v=0Q544IYnKos> a opisovali ako vyzerali ľudia pred viac ako tritisíc rokmi, ako sa živil. So žiakmi sme sa zapojili do súťaže Praveká súťaž - spolu s Pravekým múzeom Bojnice, kde vytvárali fotografie s neandertálskym námetom a dotvárali ich elektronicky. Spomenuté aktivity žiakom pomohli lepšie sa zorientovať v téme praveku, chronologicky zoradiť vývojové stupne človeka a uviesť rozdiely vo vývoji spoločnosti. Prepojili minulosť s prítomnosťou, žiaci sa dozvedeli, že práve v ich obciach sa našli artefakty z daného obdobia.

Pri téme Orientálne civilizácie žiakov najviac zaujal Egypt. Riešili samostatne úlohy o pamiatkach starovekého Egypta napr. na http://sk.wikipedia.org/wiki/Starovek%C3%BD_Egypt, o balzamovaní. Hľadali význam slov svinga, kanopy, múmia. Porovnávali pyramídy podľa veľkosti, vyhľadali najvyššiu budovu na svete a na Slovensku a porovnali ju s najvyššou pyramídou. Skúmali stavbu pyramídy, podľa obrázka pomenovali jej časti, hľadali, kde sa nachádza hlavná miestnosť. Pyramídy porovnávali so Stonehenge a zikkuratmi, hľadali podobnosti a rozdiely medzi týmito stavbami. Vyhľadali božstvá Egypta, posvätné zvieratá. Zahrali sa na detektívov a pátrali, bez ktorého telesného orgánu bol pochovaný faraón Tutanchamón na <http://www.topky.sk/cl/13/1367245/Zahada-smrti-faraona-Tutanchamona-je-rozlustena--tvrdia-vedci->.

K zvýšeniu záujmu o staroveké orientálne civilizácie prispela aj úloha vytvoriť komiks k jednej z najstarších literárnych pamiatok na svete k eposu o Gilgamešovi. Využila som metódy elearningu a skupinovej práce žiakov. V domácej príprave sa oboznámili s príbehom, určili hlavnú myšlienku eposu, ktorá je aktuálnou dodnes. Po zadaní úlohy žiaci neboli nadšení, že majú čítať nejaký epos zo staroveku, ale nasledujúcu hodinu boli väčšinou pripravení a dokázali zreprodukovať dej a určiť základné body osnovy. Žiaci si po skupinách vybrali jeden z bodov osnovy, ktorý mali kresliť, dohodli sa na znení textu, navrhli ako bude vyzerat' hlavný hrdina. Návrh nakreslil žiak, nafotili sme kresbu a aby bol hrdina na každom obrázku komiksu rovnaký, importovali ho do počítača, vytlačili ako viackrát. Práce dokončovali doma, mohli dolepiť aj vytlačené obrázky a dotvoriť výkresy. Vznikol megakomiks, ktorého časti som nalepila na veľký papier, ktorý som použila na nástenku v triede. Žiaci tak s využitím IKT prostriedkov splnili vzdelávacie ciele –charakterizovať orientálne civilizácie, ich spoločnosť, uviesť významné pamiatky, výchovné ciele –rozvíjať spoluprácu, estetickú a emocionálnu funkciu, etickú funkciu, čitateľskú gramotnosť pri práci s textom eposu.

Ako motivujúce aktivity som využila fenickú abecedu, žiaci samostatne písali svoje meno, domýšľali znaky pre samohlásky na <http://www.historieweb.cz/pramati-temer-veskereho-pisma>; pomocou internetového vyhľadávača Google vyhľadávali pojmy Harappa, Mohendžodaro, kasta, Veľký čínsky múr, o objavoch pochádzajúcich z Číny, ktoré sa rozšírili do celého sveta. Boli prekvapení, koľko objavov vynasli práve obyvatelia Číny. Zaujal ich hodváb, o ktorom si sami vyhľadali prezentáciu o jeho výrobe, spomenuli Hodvábnu cestu. Žiaci pri hodnotiacich rozhovoroch konštatovali, že sa im učivo ľahšie osvojovalo, dokázali ľahšie charakterizovať dané oblasti, spoločnosť, spomenúť si na dôležité fakty, vymenovať objavy, čím splnili cieľ hodiny.

Pri učive o starovekom Grécku hľadali význam slova Helada, o hrdinoch gréckych bájí. Pripravila som stručný obsah báje a žiaci hádali meno hrdinu. Vyhľadali si mená gréckych bohov, čomu vládli, rozdelili si ich a vyhľadali, čo významné urobili. Pracovali vo dvojiciach, inscenačnou metódou pripravili rozhovory medzi gréckymi bohmi. Samostatnou prácou vyhľadávali obrázky stavieb, ktoré nechal postaviť Perikles v Aténach, tvorili z nich mozaiku s názvom Grécke stavby. Kreslili grécke stĺpy, vyhľadávali výroky gréckych filozofov, vybrali si jeden, ktorý sa im páči a pokúsili sa ho vysvetliť. Niektorí sa odvážili výroky gréckeho filozofa Sokrata “viem, že nič neviem”, “kto chce hýbať svetom, musí najprv pohnúť sám sebou” aj zarepovať, doplnili nahrávkou z mobilu a vystúpili pred triedou. Ďalší si tento výstup na mobil nahráli. Tento spontánny nápad mal úspech, žiaci odchádzali z hodiny vysmiatí a dopĺňali a

vymýšľali rýmy so slovami výrokov aj počas prestávky. Cieľ charakterizovať grécku báj, bohov, uviesť význam starovekého Grécka pre súčasnosť žiaci splnili.

K učivu o Rímskej ríši som žiakom zadala úlohu doplniť postupne text legendy o únose Sabiniek, alebo o vzniku Ríma. Podľa abecedného zoznamu žiakov v triede si postupne preposielali mailovú správu, do ktorej dopisovali samostatne jednu vetu tak, aby nasledovala za predchádzajúcou podľa deja legendy, prípadne ak skončili s dejom legendy skôr kým sa vytriedali všetci, domysleli ďalšie pokračovanie a pripísali svoje meno, posledný žiak v abecede poslal mail mne. Obmenou bolo, že žiaci písali text vo worde a posielali ho ako prílohu mailovej správy. Výsledok žiaci prečítali pred triedou a porovnali ho s textom legendy. Dokázali využiť IKT prostriedky na sprostredkovanie informácií, komunikovať na diaľku, podporiť rozvoj čitateľskej gramotnosti, čím splnili afektívne a psychomotorické ciele. Učivo som doplnila PowerPointovými prezentáciami.

Žiaci samostatne vyhľadávali informácie o rímskych vojenských táboroch v blízkosti alebo priamo na území Slovenska, o pretoriánskej garde, vojenskej výzbroji. Vyhľadávali, čo všetko nám Rimania zanechali ešte z čias existencie Rímskej ríše. Jedno slovo z vyhľadaných vynálezov, vecí, si vybrali a tvorili jednoduchú tajničku pre spolužiakov, ako domácu úlohu ju vytvorili v programe Word alebo Excel. Pozreli si virtuálne známe pamiatky – koloseum, Chrám sv. Petra, Sixtínska kaplnka, hipodrom prostredníctvom <https://www.google.sk/maps>, atď.. Aktivity na jednotlivých hodinách žiakov motivovali, zvýšili záujem o danú tému a pomohli splniť cieľ charakterizovať Rímsku ríšu, uviesť jej význam pre súčasnosť a spojitosť s dejinami územia Slovenska.

K téme o vzniku kresťanstva som upravila a zjednodušila text príbehu o kráľovi Šalamúnovi a dvoch ženách, ktoré riešili spor o dieťa, doplnila som ho informáciami o kráľovi Šalamúnovi a obrázkami. Po prezentovaní pomocou interaktívnej tabule som využila inscenačnú metódu a žiaci príbeh zahrli. Pri reflexii k inscenácii žiaci dokázali charakterizovať Jeruzalemské kráľovstvo, vznik židovského náboženstva, čo bolo vzdelávacím cieľom a zároveň splnili aj výchovný cieľ využiť komunikačné a sociálne zručnosti pri realizácii inscenácie.

V tematickom celku Obrazy stredovekého sveta žiaci samostatne pomocou učebnice zakresľovali do mapy Euroázie, ktorú som nakopírovala, pôvodné sídla jednotlivých kmeňov, ich presuny v čase sťahovania národov. Určovali súčasné štáty, na ktorých území sa usídlili Slovania v minulosti. Na zvýšenie záujmu o život Slovanov žiaci pracovali samostatne a na internete vyhľadali slovanský kalendár, zistili ako Slovania delili rok, ročné obdobia, názvy mesiacov http://sk.wikipedia.org/wiki/Slovansk%C3%BD_kalend%C3%A1r, http://vedy.sk/sk/slovansky_kalendar.php#slovansky_kalendar. Vyhľadávali a porovnávali podľa vonkajšieho vzhľadu Germánov, Slovanov, Nomádov na internete, samostatne tvorili k téme jednoduché prezentácie v PowerPoinete. Cieľ hodiny charakterizovať obdobie sťahovania národov a jeho príčiny, rozpoznať podľa vzhľadu kmene Slovanov, Germánov, Nomádov sme splnili. Aktivity boli pre žiakov atraktívne, prispeli k zefektívneniu procesu získavania poznatkov, zvýšeniu záujmu o predkov, čo sa potvrdilo pri hodine opakovania, kedy viacerí žiaci rozoznali podľa opisov a obrázkov zástupcov daných kmeňov.

K téme Tri ríše raného stredoveku pracovali v úvode hodiny samostatne, odpovedali na otázky: čo viem o Byzantskej ríši, Arabskej ríši a Franskej ríši – ich odpovede boli veľmi stručné. Po rozdelení do skupín potom pomocou internetového vyhľadávača vysvetľovali pojmy Hagia Sofia, mozaika, zisťovali meno cisára, ktorý v noci pred rozhodujúcou bitkou v boji o Rím mal zjavenie so znamením kríža, ktoré mu naznačilo, že len s týmto znamením porazí nepriateľa, ktoré mesto nazývali aj Cisárovo mesto, objavy, ktoré nám zanechali Arabi, mená arabských stredovekých učencov, čomu sa venovali. Porovnávali moslimský a kresťanský letopočet, zisťovali, aké letopočty ešte existujú. Za aktivitu a správne odpovede získavali plusové body. Pri vysvetľovaní učiva som použila aj PowerPointové prezentácie na interaktívnej tabuli o Byzantskej ríši, Arabskej ríši a Franskej ríši, upravila ich a doplnila o poznámky pre žiakov, zhrňujúce otázky. V závere hodiny som sa spätne vrátila k otázkam na začiatku hodiny a žiaci dokázali charakterizovať jednotlivé ríše, uviesť ich význam, náboženské rozdiely, čo bolo cieľom hodiny. Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť, že hodina je časovo náročná, vhodnejšie je upraviť si tému na dve vyučovacie hodiny.

Pripravila som si k téme stredoveku PowerPointovú prezentáciu, ktorú som postupne dopĺňala o rôzne aktivity pre žiakov tak, aby som splnila kritériá zážitkového vyučovania. Rozdelila som žiakom úlohy, na ktorých pracovali s internetom:

- Čo by ste vedeli povedať o histórii nášho mesta?
- Zistite, čo sú privilégia, kto ich udeľoval. Akú privilégiu malo naše mesto? Pokúste sa vysvetliť tri privilégia. Ktoré považujete za najdôležitejšie? Prečo bolo v stredoveku pre obyvateľov mesta dôležité právo obohnať mesto hradbami?
- Akými remeslami bolo naše mesto známe?

V ďalšej časti pokračovali tým, že spoznávali vzhľad stredovekého mesta. Porovnávali obrázky stredovekých miest v ukážke na interaktívnej tabuli, hľadali spoločné znaky, pomenúvali budovy. Porovnávali so vzhľadom súčasného mesta, ktoré budovy dnes v centre mesta chýbajú. V pracovnom liste priradili pomenovania k priestorom a budovám mesta: námestie, radnica, kostol, veža, hradby. Pre pracovný list som použila plán mesta Bardejov v stredoveku. Pokračovali úlohou, v ktorej roztriedili obyvateľov mesta a priradili ich časti mesta, v ktorej mohli žiť a pracovať: najbohatší obchodníci, tovariši, učni, majitelia remeselných dielní, bohatí remeselníci. Následne ich roztriedili do jednotlivých vrstiev: patriciát, stredná vrstva, mestská chudoba. Žiaci vypracovávali projekt k dejinám stredoveku, pričom si mohli vybrať z tém:

1. Maketa stredovekej budovy.
2. Popis stredovekého odevu, jeho nákres, vytvorenie odevu remeselníka – podľa výberu.
3. Popis stredovekého jedla, jeho príprava.
4. Ukážka stredovekej hudby, vytvorenie makety hudobného nástroja.
5. Popis stredovekých zbraní, maketa zbrane.
6. Stredoveké písmo – napísať výsadu, ktorú získalo mesto od kráľa husacím perom a atramentom.

Ako pomôcku som žiakom poskytla pomocné ukážky k jednotlivým bodom projektu, teda ukážky stredovekej architektúry, odevov poddaných, šľachty, ukážky jedál, stredovekej svetskej a cirkevnej hudby – gregoriánsky chorál, ukážky hudobných strunových nástrojov, zbraní a písma – karolínskej minuskuly. Najviac ich zaujala

príprava jedla. Vyhľadali recepty na pečenie chleba, varenie kaše. Napokon sme nepiekli chlieb, ale chlebové placky podľa jednoduchého receptu z múky, droždia, vody, s trochou soli, vody a oleja. Vlastnoručne pripravené a upečené chutili výborne a dochutili ich vôbec nie stredovekým ochucovadlom - kečupom. Zhodnotili, že postup nebol až taký zložitý, len trochu zdĺhavý. Ale zase si uvedomili, že ľudia v stredoveku pripravovali jednoduché jedlá, mäso mali stole zriedka, zemiaky ešte nepoznali. Mali však možnosť spestriť si jedálny lístok rybami, zverinou, ovocím z voľnej prírody. Žiaci si osvojovali nové poznatky zážitkovou formou, samostatne, učiteľ tu pôsobil ako koordinátorom ich činností. V záverečnej diskusii žiaci dokázali charakterizovať stredovek podľa zadaných tém projektu- mestá, architektúra, odev, umenie..., popisovali a vysvetľovali vzťahy medzi pojmami, čím vlastne splnili cieľ, uvedomili si historické súvislosti vo vzťahu k blízkeho okoliu.

K téme stredoveku som so žiakmi absolvovala aj exkurziu v Zemplínskom múzeu v Michalovciach, kde bola inštalovaná putovná výstava o živote v danom období. Žiaci si vyskúšali písanie husacím brkom, v dotvárali a kombinovali oblečenie stredovekých kostýmov na papierové figúrky postáv, vyberali privilégia, ktoré mohol panovník udeliť mestu. Exkurzia bola pre nich zážitkom aj kvôli tomu, že budova múzea je situovaná v bývalom centre mesta v období stredoveku a v suteréne múzea sa nachádzajú aj zvyšky opevnenia bývalého hradu.

Motiváciou pre vytvorenie oblečenia zo stredoveku bola aj návšteva hradu Vinné. Samostatne zisťovali o ňom informácie na internete - kedy vznikol, ako sa volali jeho majitelia... Napokon som zabezpečila autobus, pripravila pomôcky - rôzne druhy farebných papierov, nožnice, lepiace pásky, kartónový papier, farby na tvár, ktoré sme so žiakmi dopravili na hrad. Prezreli sme si zrúcaniny hradu, vytypovali, kde sa nachádzala hlavná veža, opevnenie, vyhľadali informačnú tabuľu a porovnávali to, čo sa o hrade dozvedeli na internete s údajmi na tabuli - aplikovali svoje doterajšie poznatky. Po rozdelení do skupín tvorili masky, odevy zo stredoveku, vymýšľali a pripravovali sa na dramatizáciu. Obliekli si ich a predstavili sa - richtár, mešťan, remeselník, panovník, rytier, šľachtic, zahrli darovanie privilégií mestu, udelenie šľachtického titulu, pasovanie za rytiera, skladanie sľubu vernosti kráľovi. Fotografovali svoje kostýmy a výkony.

Strávili sme noc na Hrade, ktorá bola pre nich inšpiráciou ku prezentáciám o hrade Vinné. Bol to pre nich veľký zážitok - nocovať na hrade sa podarí málokomu. Dokonca sa posnažili hlasovať za hrad na www.talentagent.sk, kde sa dobrovoľníci snažili prezentovať aktivity na hrade Vinné elektronickou formou. Výstupy, fotografie som upravila a poskytla na zverejnenie na web stránke obce, našej školy. Žiaci napísali svoje zážitky, spolu s fotografiami zverejnili na nástenke v triede.

Žiaci si osvojovali nové poznatky zážitkovou formou, čo bolo cieľom projektu. Vybrané metódy dopĺňali poznatky získané v škole pri práci s učebnicou, internetovým vyhľadávačom, prezentáciami, vytvárali si tak vlastné poznanie, čo dokázali pri frontálnom i písomnom opakovaní, aj pri hodnotiacich dotazníkoch. S využitím IKT prostriedkov sa pre nich minulosť stala oveľa zaujímavejšou, aktuálnejšou, získavanie poznatkov sa pre nich stalo zážitkom, zlepšili sa ich sociálne a komunikačné kompetencie, podporili svoj vzťah k regiónu, k vlasti i dejinám komplexne.

ZÁVER

Informácie hýbu svetom, bez informačno-komunikačných technológií si v súčasnosti nedokážeme predstaviť svoj život. Aplikáciou v bežnom výchovno-vzdelávacom procese majú blízko k životu i žiakom. Žiak získava informácie cestou vlastnej empirie. Učiteľ spolu so žiakmi vytvára prostredie, ktoré podnecuje žiakov prepájať získavané informácie s poznatkami, ktoré musia zvládnuť, so zručnosťami, ktoré sa stávajú pre nich východiskovými pre ďalšie profesijné i životné kompetencie.

Úlohou a cieľom mojej OPS bolo poukázať na možnosti využitia IKT začleniť ich ako súčasť metód aktivizujúcich žiaka v systéme dejepisného vyučovania na druhom stupni základnej školy a tiež poukázať na praktické využitie didaktiky dejepisu. Žiaci sa namiesto pasívneho prijímania historických faktov aktívne zapájali a vyskúšali si myslenie v historických súvislostiach, vytvárali projekty, využili metódy dramatizácie aj inscenačnú metódu, pracovali samostatne, ale aj v skupinách pričom pri plnení cieľov automaticky využívali IKT prostriedky ako dôležitú súčasť získavania informácií – rýchlo, dostupne, aj keď sprostredkovane, momentálne v najdostupnejšej forme pre všetkých žiakov v prostredí základnej školy, čo sa aj podarilo.

Moderné IKT aktivujú tvorivosť a fantáziu žiaka, stimulujú školskú klímu, napomáhajú pri utváraní akceptujúcich vzťahov učiteľa a žiakov i žiakov navzájom. Aplikácia moderných IKT prostriedkov svojou novosťou a aktuálnym trendom, príťažlivým spôsobom, rýchlym a dostupným poskytovaním informácií, je výborným prostriedkom motivácie žiakov zohľadňujúc ich rôzne výchovno-vzdelávacie potreby.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BURAL, M., a kol., 2010. Budkovce historické a súčasné. Excel enterprise. ISBN 978-80-89258-64-2.
2. CHMELÍKOVÁ, D., 2003. Možnosti využitia IKT na vyučovaní dejepisu. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, ISBN 80-7164-358-0.
3. KRASNOVSKÝ B., M. MIHÁLIKOVÁ a M. TONKOVÁ, 2011. Dejepis pre 6. ročník základnej školy a 1. ročník s osemročným štúdiom. Bratislava: SPN Mladé letá, ISBN 978-80-10-01872-7.
4. KRATOCHVÍL, V. a M. DANIŠ, 2012. Pátrame po minulosti. Dejepis pre 5. ročník základnej školy. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r. o., ISBN 978-80-8120-120-2.
5. MÁZOROVÁ, H. a kol., 2004. Možnosti využitia IKT vo vyučovaní biológie. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva, Asociácia projektu Infovek. IV. aktualizované vydanie. ISBN 80-7098-314-0.
6. MIHÁLIKOVÁ, M. a M. TONKOVÁ, 2009. Dejepis pre 5.ročník základných škôl. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, ISBN 978-80-10-01795-9.
7. PETLÁK, E., 2000. Pedagogicko – didaktická práca učiteľa. Bratislava: Iris, ISBN 80-89-01805-X.

Internetové zdroje

8. Štátny vzdelávací program – vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť. Dostupné na: [www:http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/dejepis_isced2.pdf](http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/dejepis_isced2.pdf)
9. Mediálna výchova hrou pre učiteľov, [cit. 2.4.2015]. Dostupné na: [www: http://issuu.com/medialnavychova.sk/docs/pre-u_ite_ov/0](http://issuu.com/medialnavychova.sk/docs/pre-u_ite_ov/0)
10. IKT vo vyučovaní. Keltské príbehy [online]. Dostupné na: [www: https://1atestacna.files.wordpress.com/2012/04/ikt-vo-vyuc3a4c5a5ovanc483c2ad.pdf](https://1atestacna.files.wordpress.com/2012/04/ikt-vo-vyuc3a4c5a5ovanc483c2ad.pdf)
11. Keltské sviatky dostupné na: <https://aryanrebel.files.wordpress.com/2008/03/keltske-sviatky.pdf>
12. Slovanské sviatky a obrady dostupné na: http://vedy.sk/sk/slovanske_sviatky_a_obrady.php
13. Sviatky susedných štátov dostupné na: <http://www.sviatky.eu/sviatky-podla-mesiakov/>
14. Zoborské listiny dostupné na: <http://www.sho.sk/clanok/1411/zoborske-listiny-historicky-klenot-nasho-pisomnictva>
15. Jantárová cesta dostupné na: http://sk.wikipedia.org/wiki/Jant%C3%A1rov%C3%A1_cesta_%28hist%C3%B3ria%29
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9b/Rota_do_%C3%A2mbar.jpg
16. Hodvábná cesta dostupné na: http://sk.wikipedia.org/wiki/Hodv%C3%A1bna_cesta
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ed/Transasia_trade_routes_1st_C_E_gr2.png
17. Gotická cesta dostupné na: http://sk.wikipedia.org/wiki/Gotick%C3%A1_cesta
<http://www.gothicroute.sk/mapa.html>

18. Virtuálna prehliadka múzea dostupné na: <http://www.slovakia3d.sk/details.aspx?oid=145&pid=1022&viewtype=list&view=iv>
19. Ponuky práce dostupné na: <http://www.profesia.sk/praca/>
<http://www.naseprveplaty.sk/index.php?section=7>
http://www.upsvar.sk/buxus/docs//VPM/120422/VPM_UPSVR_Michalovce.pdf?v=1347945742
20. Materiály na písanie dostupné na: <http://www.rucnypapier.sk/index.php?op=opapieri&lang=sk>
21. Najstaršia tlačená kniha na svete dostupné na: <http://www.hrc.utexas.edu/exhibitions/permanent/gutenbergbible/#top/web/pgs/tns/01.html>
22. Najstaršia kniha na Slovensku dostupné z: <http://vas.cas.sk/galeria/16197/po-433-rokoch-je-slovenska-kniha-stale-bestsellerom-pri-prevoze-ju-strazi-eskorta?foto=2>
23. Najstaršia kniha v štúrovskej slovenčine dostupné na: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Almanach_Nitra_II._ro%C4%8Dn%C3%A4Dk.jpg
24. Prvé noviny na svete dostupné na: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Noviny>
25. Prvé noviny na území Slovenska dostupné na: http://sk.wikipedia.org/wiki/Slovensk%C3%A9_novin%C3%A1rstvo_v_%C4%8Das_e_prv%C3%BDch_latinsk%C3%BDch,_nemeck%C3%BDch_a_ma%C4%8Farsk%C3%BDch_nov%C3%ADn
26. Prekladač morzeovky dostupné na: <http://morzeovka.czweb.org/preklad.htm>
27. Digitálna knižnica a digitálny archív dostupné na: www.dikda.sk
28. Prečo sa vedú vojny dostupné na: <http://mozgovna.pravda.sk/spolocnost/clanok/19379-preco-sa-vedu-vojny/>
29. Keď rinčia zbrane mlčia múzy – vojny v dejinách ľudstva dostupné na: http://www.oskole.sk/?id_cat=8&clanok=16273
30. Symbol OSN dostupné na: http://sk.wikipedia.org/wiki/Organiz%C3%A1cia_Spojen%C3%BDch_n%C3%A1rodov
31. Základné ľudské práva dostupné na: <http://www.vop.gov.sk/zakladne-prava-a-slobody>
32. K téme praveku dostupné na: <http://www.zemplinskemuzeum.sk>
<http://www.archeologiask.sk/slovenska-archeologia/chronologia-a-kultury/neolit.html>
http://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%8Clovek_neandert%C3%A1lsky
<http://www.jendejepis.estranky.cz/clanky/pravek.html>
33. Ötzi video dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=0Q544IYnKos>
34. K téme staroveku dostupné na: http://sk.wikipedia.org/wiki/Starovek%C3%BD_Egypt
<http://www.topky.sk/cl/13/1367245/Zahada-smrti-faraona-Tutanchamona-je-rozlustena--tvrdia-vedci->
35. fenická abeceda dostupné na: <http://www.historieweb.cz/pramati-temer-veskereho-pisma>

36. virtuálna prehliadka Ríma dostupné na:

<https://www.google.sk/maps/@41.890078,12.492592,3a,75y,299.85h,90t/data=!3m6!1e1!3m4!1sy1ZmiWVW23YAAAQZL1fUSw!2e0!3e11!5s2>

37. Slovanský kalendár dostupné na:

http://sk.wikipedia.org/wiki/Slovansk%C3%BD_kalend%C3%A1r,

http://vedy.sk/sk/slovansky_kalendar.php#slovansky_kalendar